

A városrehabilitáció és a területi tervezés összekapcsolása - a NODUS projekt tanulságai a hazai várostervezés számára

A [NODUS projekt](#) témája a városrehabilitáció és területi tervezés összekapcsolása, azon elemekre fókuszálva, amelyek befolyásolják a regionális fejlődést és a területi szegregációt. A projekt fő célja a különböző területi szintekhez tartozó tervező szervezetek segítése a terület alapú városrehabilitáció és a területi hatásokkal bíró

regionális vagy várostérségi szintű ágazati politikák integrálásában. A projekt másik fontos célkitűzése különböző ajánlások megfogalmazása volt a terület alapú városrehabilitációs politikák és a helyi szint feletti (regionális illetve várostérségi) tervezés koordinálásának elősegítése érdekében.

A NODUS keretében különböző [partnerek](#) működtek együtt, régiók (Katalónia, Emilia-Romagna és Mazovia), illetve városok (Amszterdam, Katowice, Gyulafehérvár/ Alba Iulia, Dobrich). Néhány partner jelentős tapasztalattal rendelkezett a városmegújítás, a részvételi tervezés és nemzetközi projektek terén, míg mások egy vagy több nézőpontból is kezdőknek számítottak. Részben a partnerek eltérő helyzete és különböző háttere miatt is nehéz volt kidolgozni egy olyan Európa-szerte egységesen használható modellt, amely meghatározná a városmegújítás és regionális területi tervezés közötti kapcsolatot. A projekt témája is átalakult az idők során: először az volt a kérdés: „*Hogyan jelöljük ki a leromlott területeket?*”, ám ez a kérdés sokkal bonyolultabb, hiszen a „leromlott terület” értelmezése a koncepcionális megközelítéstől is függ. Megkülönböztethetünk fizikailag és társadalmilag egyaránt leromlott területeket, a társadalmi szegregáció térségeit, ahol szemmel látható fizikai leromlás nincs, illetve azon térségeket, amelyek felújítása kulturális-építészeti értékük miatt indokolt.

A projekt eredményei a magyar városok, települési önkormányzatok számára is hasznosak lehetnek. A partnerek beszámolója alapján a NODUS projekt legfontosabb, kézzel fogható eredményei az alábbiak voltak: az „irányított tervezési folyamat”, a helyi támogató csoportok megalakulása (Mazovia, Katowice), komplex felmérés egy adott városrészben (Alba Iulia/Gyulafehérvár), helyi cselekvési tervek kidolgozása (Katowice), tapasztalatcsere és tudás átadás, és végül, de nem utolsó sorban, a városi megújítás és többszintű kormányzás tudatos összekapcsolása, valamint a funkcionális városi térség szintjén megszülető tervezési folyamatok.

Tosics Ivánnal, a NODUS projekt vezető szakértőjével a projekt és az URBACT előnyeiről és hátrányairól, valamint a magyar helyzetről beszélgettünk. *„Úgy gondolom, az URBACT a leghatékonyabb európai programok egyike, amely lehetőséget biztosít a városoknak arra, hogy egymástól és a tudás-partnerektől (a szakértőktől, illetve egyes esetekben a projektbe bevont egyetemektől, kutatóközpontoktól) tanuljanak.”* A tudáspartnerek bevonását jó ötletnek tartja a szakértő, mivel koordinálni tudják a folyamatokat, és hasznos instrukciókkal látják el a partnereket. A vezető szakértőnek kulcsszerepe van a partnerek közötti összhang megteremtésében, illetve a passzív tagok ösztönzésében egy-egy személyes találkozó segítségével - mondta el Tosics Iván. A vezető szakértő kiemelte még a helyi támogató csoportok fontosságát, amelyek nagyban hozzájárulnak a helyi közigazgatás szemléletének szélesítéséhez a városi, illetve városregións stratégiákat illetően.

Az URBACT program másik nagy előnye, hogy figyelemmel van a résztvevők területi megoszlására (a partnerek 50%-a konvergencia-, 50%-a versenyképességi régiókból kell, hogy kikerüljön), ennek eredményeként a Kelet- és Nyugat-Európa között végbemenő tudás transzferből mindkét fél profitálhat. *„Ennek a módszernek köszönhetően a partnerek rá voltak kényszerítve az*

együttműködésre, a főleg nyugatról keletre történő információáramlás pedig hatékonynak bizonyult”- magyarázza Tosics Iván a NODUS kapcsán.

Azonban adódtak nehézségek is a projekt során. A vezető szakértő szerint a „Munkacsoportok” számára meghatározott két éves periódus nem volt elegendő arra, hogy minden, a projekt indulásakor meghatározott célt elérjenek. A különböző háttérrel rendelkező partnereknek nagyon rövid idő állt a rendelkezésére, hogy elfogadjanak egy közös álláspontot.

“Amszterdam a városmegújítások más városrészeket is érintő, járulékos hatásait vizsgálta. A vezető partner, a spanyol Katalán régió, tovább mélyítette a már végrehajtott stratégiáját, amelynek célja az integrált területi tervezési politika különböző résztvevőinek és érintettjeinek összehozása volt. Gyulafehérváron (Románia) és Dobrichban (Bulgária), ahol nem állt elegendő statisztikai adat a rendelkezésre, a munka oroszánrészre a városrészekre vonatkozó adatgyűjtésből állt.” magyarázza Tosics Iván.

A helyi támogató csoportok létrejötte az egyik leghasznosabb eredmény, mivel ezek a külön finanszírozás nélkül megszervezett 6-7, vagy akár 20-25 fős csoportok sokszor a projekt befejezése után önerőből továbbműködnek. A helyi támogató csoportok tagjai városok, régiók képviselői, a városfejlesztés különféle területein jártas szakértők, építészek. A helyi támogató csoport lehetőséget biztosít a tapasztalatcserére, a helyi önkormányzattal folytatott megbeszélések során a különböző érdekek, megközelítések ütköznek, amelyeket össze kell tudni hangolni.

A helyi cselekvési tervek sikere a tagok és a terv ambíciózusságától is függ – nyilatkozik a szakértő, akinek véleménye szerint jó kezdeményezés, hogy minden résztvevőnek tervet kell készítenie és azt politikai szinten el kell fogadtatnia. Néhány partner a terv módszertani jelentőségét emelte ki – vagyis azt, hogyan, mi alapján jelölték ki a leromlott városrészeket, míg néhány esetben a résztvevők magát a rehabilitációs tervet dolgozták ki.

A hasonló témákon dolgozó szakértőket évente két alkalommal az URBACT Titkársága összehívja tapasztalatcserére és a megszerzett tudásnak az URBACT keretében történő becsatornázására, hasznosítására. Szakmai szempontból ezeknek a „tematikus pólusoknak” fontos szerepe van a vezető szakértő szerint. További hasznos lehetőség a programban részt vevő vezető szakértők számára, hogy ösztönözve vannak arra, hogy tapasztalataikat megírják az [URBACT Tribune](#)-ben.

Ami a magyar helyzetet illeti, Tosics Iván szerint hasznos lenne a NODUS-ban kidolgozott négylépcsős módszer bevezetése hazánkban is. A másik fontos kihívás Magyarország számára a többszintű kormányzás megvalósítása és a funkcionális városi térségekben való gondolkodás lehetne, mely utóbbi szerint a város és funkcionális térsége (ahonnan az emberek bejárnak a városba dolgozni) egységes egészként kezelendő. Minden beavatkozás hatással van a városi térség egészére, azaz ennek keretében (nemcsak a városi határokon belül) kell a hatásokat számba venni. A város és térsége együttműködési lehetőségei azonban az elaprózott önkormányzati rendszer miatt korlátozottak Magyarországon. A helyi önkormányzatok önállóságukból fakadóan nincsenek rákényszerítve az együttműködésre, és a városok sem látják egyelőre a partnerségben rejlő lehetőségeket. A szakértő szerint az első lépés az önkormányzati törvény olyan módosítása kellene legyen, amely nagyobb érdekeltséget teremt a helyi önkormányzatok térségi együttműködésére. Ez lehetne a többszintű kormányzás alapja, melynek során a NODUS projekt mintájára ki lehetne építeni a helyi szint feletti (regionális, illetve várostérségi) tervezés és a terület-alapú városrehabilitáció közötti kapcsolatot.

Írta Jaschitzné Cserni Tímea és Tomay Kyra, VÁTI Nonprofit Kft.